

Mikko Peltola

02.07.2018

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asia: HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi ja HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi Erityisesti rahoituksen osalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi otsikon asiakokonaisuudesta.

THL toteaa, että maakuntalaista, järjestämislaista, valinnanvapauslaista ja niihin liittyvästä muusta sääntelystä muodostuva sääntelykokonaisuus hallituksen vastineessa esitetyin täydennyksin on perusteltu kokonaisuus, joka tarjoaa vankan pohjan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistamiselle. Vastineessa esitetyt muutosehdotukset hallituksen esityksiin vievät sääntelykokonaisuutta oikeaan suuntaan.

Järjestelmän toimeenpanon aikataulun osalta THL kiinnittää huomiota pääministerin ilmoitukseen, jonka mukaan maakuntien aloitusajankohta siirtyy vuodesta 2020 vuoteen 2021. THL toteaa, että näin muodostuva lisäaika tuo väljyyttä maakuntien perustamisen ja järjestämisvastuun siirtämisen aikatauluun. THL kuitenkin korostaa, että uudistuksen hallittu toimeenpano edellyttää, että pidentyneen valmisteluvaiheen aikana ennen vuoden 2021 alkua varmistetaan valmistelun etenemisen ja muutoksen johtamisen edellytykset.

THL:llä ei ole tietoa siitä, miten järjestämisvastuun siirtämisajankohdan lykkäys vaikuttaa valinnanvapausjärjestelmän käynnistämisen aikatauluun. THL kuitenkin katsoo, että hallituksen vastineessaan esittämät muutokset valinnanvapausjärjestelmän käynnistämisen aikatauluun ja vaiheistamiseen ovat sinällään pääosin oikeasuuntaisia.

Jäljempänä tässä lausunnossa keskitytään valiokunnan pyynnön mukaisesti erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitukseen, sekä sen riittävyyteen sisältäen tuottajille maksettavien korvausten perusteena olevien kriteerien kysymykset.

Rahoituksen riittävyys

THL korostaa maakuntien rahoituksen tason ja palveluiden saatavuuden välistä yhteyttä. Maakuntien rahoituslakiin kirjattu kustannusleikkuri ajaa maakunnat väistämättä ahtaalle ja tämä todennäköisesti heijastuu myös palvelujen saatavuuteen. THL pitää kustannusten rajoittamiseen tähtääviä toimia sinällään kannatettavina, mutta pitää hallituksen esitykseen maakuntien rahoitusta koskevaksi sääntelyksi sisältyviä keinoja nykymuodossaan erittäin vaikeina toteuttaa. Esityksen salliman 0,9 % vuotuisen kustannuskasvun sijaan THL pitäisi nykyistä väestön ikääntymisestä aiheutuvaa

www.thl.fi

Mikko Peltola

02.07.2018

kustannuspaineen tätä suurempaa vuotuista kasvua realistisempänä ja paremmin hallittavissa olevana kustannuskasvutavoitteena. Lisäksi THL katsoo maakuntaindeksin olevan nyt esitetyssä muodossa irrallaan maakunnan kustannuksista valtaosan muodostavan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehityksen perusteista ja on esittänyt maakuntaindeksin täydentämistä ja sen painottamista sosiaali- ja terveydenhuollon hintaindeksillä. Hallitus ei vastineessaan esitä THL:n ehdottamia muutoksia mutta tuo esille uusia ratkaisuja maakuntien rahoituksen turvaamiseksi. **THL katsoo Valtiovarainministeriön ehdotuksia maakuntien rahoituslakiehdotuksen muutoksista (erit. 6 § ja 7 §) kannatettavina ja rahoituksen riittävyttä ja erityisesti riskitilanteiden hallintaa parantavina. Ehdotetut muutokset luovat oikein käytettyinä hyviä mahdollisuuksia rahoituksen riittävyyden varmistamiseksi sekä järjestämis- että maakuntatasolla.**

THL pitää kannatettavana muutosehdotusta maakuntien rahoituslakiehdotuksen 8§ koskien maakuntien mahdollisuutta valtion lainaan tai lainan takaukseen kohdennettuun valtionavustukseen rahoituksen kriisiytymisen välittömässä hoidossa. **THL kuitenkin korostaa, että myös valtionavustuksen myöntämiseen johtaneessa tilanteessa varsinainen syy rahoituksen riittämättömyydelle on selvitettävä ja rahoituksen riittävä taso tarkasteltava selvityksen löydöksiä vasten peilaten.**

Vaikka THL katsoo myötämielisesti maakuntalain 104 § tavoitetta ehkäistä rahoituksen riittämättömyydestä seuraava maakuntalouden kriisiytyminen, THL korostaa aiempien lausuntojensa mukaisesti kyseisen lakipykälän johtavan erittäin herkästi maakuntien arviointimenettelyyn. Historiatiedon valossa tarkasteltuna kyseinen lainkohta olisi vienyt useita maakuntien joka vuosi arviointimenettelyyn ja näin ollen lakipykälä nykymuodossaan tullee tulevaisuudessa vaatimaan resurssisitovaa tointa, johon valtion tulee riittävässä määrin varautua. THL toteaa, että Valtiovarainministeriön lakipykälän muutosehdotusten vaikutusta ja sen suuntaa arviointimenettelyyn päättymisen herkkyyteen aiempaan verrattuna on mahdoton arvioida lausunnolle varatussa aikataulussa.

Maakuntien rahoituskriteerien ja palvelutuottajien korvauskriteerien määrittäminen

THL katsoo, että maakuntien kyky ja osaaminen korvauskäytäntöjen suunnittelussa on merkittävässä roolissa. Epäsuotuisten korvauskäytäntöjen riskiä madalletaan parhaiten siten että niin maakuntien rahoituksen kuin palvelutuottajien korvauksessakin käytettävät tarvetekijät ja -kertoimet määritetään kansallisesti parhaimmalla mahdollisilla yksilötason aineistoilla. Valinnanvapauslain mukaan THL määrittelee tuottajien korvausperusteet. **THL:lle tulee varmistaa mahdollisuus saada tähän tarkoitukseen tarvittava aineisto kitkattomasti ja eri viranomaisten tulee tuottaa tarvittava aineisto viiveettä.** Tämä ratkaisee oleellisesti korvausperusteiden tarkkuuden sekä ajantasaisuuden. Tällä hetkellä ei ole tietoa työterveyshuollon kattavuudesta, mikä tulisi huomioida korvauskriteereissä.

Korvauskriteerien merkitys - Kannusteet, kermankuorinnan välttäminen, lähetekäytännöt

Valinnanvapauslakiesityksen sisältämässä, sote-keskusten pääosin kapitaatiopainotteisessa korvausmallissa keskeisin haaste on kustannusriskiä

www.thl.fi

Mikko Peltola

02.07.2018

heijastelevien asiakkaan ominaisuuksien riittävän tarkka arviointi ja sisällyttäminen korvausmalliin. Muutoin on olemassa riski haitallisiin kannustimiin, kuten hyväkuntoisten asiakkaiden lukumäärän maksimointiin ja huonokuntoisempien, laajoja palvelutarpeita omaavien asiakkaiden lähettämiseen maakunnan liikelaitokseen. THL korostaa, että nykyiselläänkin potilaita lähetetään erikoissairaanhoidon, ja että lähete palautetaan, jos julkisesti rahoitettavan hoidon kriteerit eivät toteudu. **Mainittua riskiä voidaan vähentää ja nykytoimintaa ohjata uudistuksen myötä parempaan suuntaan suunnittelemalla mahdollisimman riskineutraali korvausmalli, joka perustuu yksilötason tietoihin ja jossa tuottajalle maksettavan korvauksen suuruus riippuu tuottajan kustannusriskistä.** Maakuntien osaaminen korvausmäärittelyn vapaavalintaiselta osalta (1/3 sote-keskuksille osoitetusta kokonaisrahoituksesta) voi vaikuttaa merkittävästi sekä markkinoiden toimintaan kuin säästöjen toteutumiseen. Onnistuminen järjestelmän seurannassa ja ohjauksessa on siksi oleellista. **THL korostaa, että korvauskriteerien huolellinen määrittäminen johtaa verovarojen tehokkaaseen käyttöön ja painottaa edelleen, että korvausmallin tavoitteena on taata jokaiselle samanlaiset edellytykset valinnanvapauteen riippumatta siitä, kuinka paljon hän sairastaa.**

Lopuksi

THL pitää lausunnon kohteena olevaa sääntelyä hallituksen vastineessa esitetyin tavoin muutettuna yleisesti ottaen kannatettavana. THL katsoo, että esitettyihin lakeihin ehdotetut muutokset luovat mahdollisuuden varmistaa rahoituksen riittävyys yleisellä tasolla ja ratkaista mahdolliset kriisitilanteet. THL katsoo lisäksi, että tuottajien korvausperusteiden huolellisella suunnittelulla saadaan järjestelmästä asiakkaiden tasavertaisuutta ja valinnanvapauden edellytyksiä merkittävästi parantava.

THL katsoo, että hallituksen esittämä ja vastineessa esitetyin tavoin täydennettävä sääntelykokonaisuus muodostaa perustan, jonka varassa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen, järjestämisen ja tuottamisen rakenteiden uudistamisessa voidaan edetä. Tämän vuoksi THL pitää sääntelykokonaisuuden eteenpäinviemistä nyt esitetyssä muodossa tärkeänä.

Pääjohtajan sijainen, ylijohtaja Marina Erhola

Yksikönpäällikön sijainen, tutkimuspäällikkö Mikko Peltola